

INTERESNE GOVORICE SLENG, ŽARGON, ARGO

Slang, žargon in argo so tri različne interesne govorice. Obravnavi razmerja med njimi in tako imenovanimi socialnimi zvrstmi jezika (zborna, pogovorna, narečna) ter opisu najpomembnejših vrst slenga sledita splošen pregled tujejezičnih vplivov na slovenski sleng in analiza govorice narokomanov.

Slang, jargon and argot are three special types of language. The discussion of the relationships between these three categories and the so called "social" types of language (standard, informal, regional dialect), and the illustration of the most important classes of slang are followed by a general survey of the influence of foreign languages upon Slovene slang and by an analysis of the drug addicts' speech.

V slovenskem jezikoslovju se termini žargon, sleng in redkeje argo uporabljajo sinonimno,¹ pri čemer se je izraz argo zelo slabo, izraz žargon pa najbolj utrdil, ne samo v jezikoslovju,² ampak tudi v vsakdanji govorici in publicistiki. V pričujočem sestavku bom poskusil razmejiti pomenski obseg teh treh terminov kot treh različnih kategorij nekonvencionalnega jezika, t. i. interesnih ali specialnih govoric,³ in upravičiti tako razmejitve s tem, da bom te tri jezikovne pojave v grobem opisal in opozoril na razlike med njimi. Pri tem bom rabil gradivo, ki sem ga zbral po spominu, od informantov, iz tekočega časopisja, v pretežni večini pa s približno 900 izpisi iz 28 števil (izšlih med 11. XI. 1971 in 1. II. 1973) ljubljanske tedenske revije Antena.

Sleⁿg je neformalna varianta občevalnega jezika, ki jo označuje poseben slovar, sestojec bodisi iz novih izrazov ali pa iz starih z novim ali drugače zaobrnjenim pomenom. Za sleng je tipična ekspresivnost ali celo afektacija. Poraja ga predvsem hotenje, povedati kaj na nov, ne nujno dober, a presenetljiv način; zato toliko sinonimnih slengizmov, zato se mnogi zdijo ubesedeno veselje nad igrivim jezikovnim ustvarjanjem, zato mnogi kmalu pridejo iz mode in iz rabe ter, spodrinjeni od

¹ Prim. Jože Toporišič, Slovenski knjižni jezik, 1, Maribor 1965 in Slovenski knjižni jezik, 4, Maribor 1970; razlage zadevnih gesel v Slovenskem pravopisu, Ljubljana 1962, Verbinčevem Slovarju tujk, Ljubljana 1968; za argo v Slovarju Slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ), Ljubljana 1970.

² Prednost mu dajejo pretežno vsi avtorji, zanj pa so se odločili tudi pri SSKJ (prim. tam str. XXI, § 141).

³ Termin *interesna govorica* predlaga J. Toporišič.

novih, utonejo v pozabo. Obstoj slenga omogoča največ človekova nagnjenost k posnemanju in pripadanju grupi.

Žargon je poseben, od sprejetega različen strokoven slovar, ki ga uporablja kaka skupina, združena v skupnem poklicu, konjičku, delu, udejstvovanju ipd., torej tudi govorica, zaznamovana z njim; žargonizmi so neuradni strokovni termini. Nastajajo in obstajajo zaradi podobnih razlogov kot sploh pogovorno besedje. — Žargoni so neposvečenim čisto nerazumljivi, čeprav ne nastajajo s kriptološkim namenom. Vzrok nerazumljivosti je nepoznavanje poimenovanega. Tudi zbornih profesionalizmov — četudi so del vsenarodnega zbornega jezika — povprečen uporabnik jezika večidel ne razume, razen če se je s stroko, v katero spadajo, že ukvarjal. Zato je poljudno žargon tudi vsaka govorica stroke, ki je povprečnemu jezikovnemu uporabniku težkoumljiva (npr. politični žargon).

Argo je govorica kriminalcev, potepuhov, beračev, prostitutk in sploh t.i. podzemlja oziroma družbenega dna. Tako po sociolingvističnem kriteriju; po funkcionalnem pa bi bil to neuraden tajni jezik (podzemlja); vendar je taka definicija spekulativna,⁴ dokler se ne zbere in prouči gradivo z domačega terena.⁵ Morda se bo termin argo sploh izkazal nepotreben, razen v sociolingvistiki; tedaj bi bilo mogoče operirati le z izrazoma sleng in žargon.

Kakšno je razmerje med interesnimi govoricami in socialnimi zorstmi jezika? Glasovje, oblike, naglas, skladnja, intonacija so v slengu enaki kot v pogovornem ali zbornem jeziku, eventualno tudi v narečju. Seveda obstaja variantnost glede na zborni ekvivalent (*ostro* : *ostro*, *naváliti* : *navaliti*), intonacija je lahko v slengu bolj afektirana in distribucija besedotvornih morfemov bolj sproščena (*gnjaviti* + *-ator* → *gnjavator* 'kdor gnjavi'). Vendar ostaja fonemski, morfološki, skladenjski sestav isti (svojski skladenjski vzorci lahko nastopajo le v frazeologemih, npr. *nič to hudega* 'to ni nič hudega'). Resnična razlika je samo v besedju s frazeologijo vred. Slengovska beseda v drugih jezikovnih zvrsteh bodisi sploh ne nastopa (*žvájzniti* 'udariti', *pájsniti* 'ukrasti') bodisi ima

⁴ Ni znano, v koliki meri v slovenščini kriptolalija sploh obstaja. Otroci poznajo razne papajščine (*a-par-go-po*) in frtajščine (*fr-ar-fr-go*), kjer gre za sistematično interpoliranje določenih glasovnih sklopov v sicer normalno realiziran niz fonemov. — Deloma je kriptološka govorica narkomanov (*Ziks*, *pájkan giba po ródvu* 'Pozor, miličnik gre po cesti').

⁵ Glede na izjavo načelnika ljubljanske uprave javne varnosti, da »se kriminal specializira in profesionalizira, skoraj bi lahko rekli, da delajo kriminalci teamsko« (Delo, 18. 2. 1973, str. 9), lahko od raziskav v tej smeri pričakujemo zanimivih rezultatov.

drugačen pomen (*prémaknjen* ,čudaški, nor', *kvačkati* ,govoriti neumnosti', *praslovanščina* ,kletvice', *strupen* ,odličen'); lahko bi dodali še: ali pa je v slengu hiperfrekventna (*težek* po značaju, *tip* ,kdorkoli', *stari* ,oče, mož, šef').

Slengizmi se delajo na normalne besedotvorne načine; najvažnejši so:

1. izpeljava: *fintêr* ,kdor se »fintira«, *zafrkava* , *zahojenec* ,bedak; oseba, ki je vredna posmeha ali zaničevanja', *Močvirnik* ,Ljubljčan', *pomočviriti* se ,navzeti se ljubljanskih navad', *lenoritis* ,izmišljena bolezen, ki baje povzroča lenobo' ...;

2. zlaganje: *grozomobil* ,grda ženska', *vunbacitelj* ,uslužbenec v lokalu, ki odstranjuje razgrajče', *Jugošvaba* ,Jugoslovan, ki dela v Nemčiji' ...;

3. sestavljanje: *supervosu* ,velik bedak', *ultrapepec* ,isto', *poštudirati* koga ali kaj) ,spregledati, pogruntati' ...;

4. sklapljanje: *Levánjo Gazaríni* ,donhuan', *lénart* ,lenuh'; akronimija: *filofaks* ali *fífak* ,filozofska fakulteta', *vip* ,veze in poznanstva', *agencija EBP* ,opravljivost, ljudski glas' (= agencija Ena baba pravi) ...;

5. onomatopeja: *škljoc* ,fotografski aparat ali posnetek' ...;

6. krnitev: *koka* ,kokakola', *homo* ,homoseksualec', *buzi* ,buzarant' ...;

7. konverzija: *masa* ,zelo'; generalizacija lastnih imen: *janez* ,penis; fant pri kartah', *mica* ,lasulja', *teksas* ,kraj, kjer se radi pretepajo', *srečko* ,srečnež', *marica* ...;

8. sposojanje iz: a) narečij: *čizme* ,bregeše ,preširoke hlače'; b) žargonov: *katrca* (avto); c) pogovornega jezika: *pir*; č) zbornega jezika: *smotka* ali *spaljčica* ,cigareta'; d) tujih jezikov: *mákina* ,avto', *frik* ,nekonvencionalen povšečen človek', *nevidžen* ,doslej neviden', *ziher* ,gotovo' ...;

9. razširitev pomena po analogiji: *zažigati* ,vzbujati občudovanje', *šaltati* ,dojemati', *frača* ,žensko spolovilo; dekle, ženska' ...;

10. morda tudi arbitrarno spajanje pomenov: *zúmba* ,črnc', *krele* ,nezmožnež, reva', *táta-máta* ,traparija' ...;

11. še drugi načini: reduplikacija (*péngi-péngi* ,denar'); besedne igre (*milo* za *žajfo* ,... za drago', *priti ob dober glas* ,ohripeti') in šaljive napačne izgovorjave (*fajfercajg* ,vžigalnik', in končaji (*sneguje* ,sneži').

Sleng ima seveda tudi svoje frazeologeme (*od šuba* ,tako'; *važen kot marela* (v dežju); *biti fin* ,kot bi bil iz Finske; *scat peljati* ,hoditi s fantom brez privolitve v spolne odnose'; *film se mu je utrgal* ,od pijanosti

se ni več zavedal'...); tudi ti lahko nastopajo samo v slengu (*mentalno indiferentni pojêbek* 'umski podvoprečnež', *spati z Désanko Šántič* 'masturbirati', *kofe z napako* 'kava s smetano') ali pa imajo v slengu le prenesen pomen (*zmotiti se v naslovu* 'obrniti se na osebo, ki noče ustreči', *ladjice potapljati* 'piti (alkohol); koitirati'). — Zanimivo bi bilo ugotoviti frekvenčno razmerje med danim besedotvornim načinom v slengu in v zbornem jeziku.

Med slengom ter pogovornim, zbornim jezikom in narečjem obstaja trajna izmenjava besedišča v obeh smereh, od zgoraj navzdol (*kunšten*; *jako*, *pušiti*, *smotka*) in narobe (*kavbojke*, *x možnosti*, *po hitrem postopku*, *prismojen*, *prifrknjen*, *mahnjen na kaj*, *nasekati se ga*, *skočiti čez plot*, *kronati ga*, *zaorati s kom*, *podmazati*, *suniti*, *boljša polovica*, *star maček*). O življenjski dobi slengizma in eventualnem prodoru v zborni jezik pomembno odloča stopnja, do katere kak tak neologizem ustreza resnični potrebi. Kako? Npr. s tem, da nudi poimenovanje (največkrat metaforično in hudomušno) za kaj, kar je novo večini ljudi (*vroče hlačke* 'zvônarice' od kolena navzdol razširjene hlače', *seks bomba*, *spaček*); ali s tem, da bolj jedrnato in slikovito označi kaj, kar je sicer že znano pod bolj vsakdanjim in nerodnim imenom (*limonada* 'omledna zgodba', *stolček* 'položaj', *strici* 'podporniki, protekcija', *kuhinja* 'zakulisno odločanje', *pišmevuhovstvo* 'nebrižnost'); ali takrat, kadar ustreznega izraza sicer sploh ni (*maček* po pitju, *krtačka* frizura, *nastradati*, *žicati*). Tako nekateri slengizmi prežive leta in stoletja, pri tem pa niti ne opuhnejo niti se ne dvignejo v zborni jezik, ali pa dosežejo status normativnosti. Vendar se slednjih največkrat še dolgo drži čustvena obarvanost.

Na sleng in žargon imajo velik vpliv barbarizmi, tj. nižja občevalna leksika, ki jo ima izobraženec za hudo izrazno neoskrbnost, a je nevtralna v določeni družbeni plasti. Barbarizmi sami po sebi niso sleng, vendar jih tisti, ki govorijo v slengu, radi rabijo namesto nevtrálnih inačic, pač zato, ker so stilno zaznamovani in neformalni: *glih*, *pucati*, *špegu*, *tegele* ipd. Nekateri teh izrazov so že sami ekspresivni (*flavza*, *ksiht*, *pajzel*),⁶ v slengu pa postanejo taki skoraj vsi: *žajfa* je predvsem slabo milo, *kufer* neroden kovček, *cajtanje* je nestrokovno zdravljenje s kakšnim čajčkom, *keha* je šaljivo, *fehcati* nejevoljno itd. Pravi slen-

⁶ Kazalo bi pomisliti, ali niso bili nekateri nemčizmi že sposojeni kot slengizmi, namerno rabljeni namesto domačih izrazov kot stilno zaznamovani (zaničljivi, šaljivi ipd.); to je bilo še posebej mogoče, kadar je bil izraz že v nemščini prvotno rotvelški (*Beisel*, *fechten*).

gizmi, po izvoru barbarizmi, pa imajo prenesen pomen: *avsglajzati* ,povedati zgrešeno, deplasirano mnenje', *oštekati* ,zapopasti', *šaltati* ,dojemati', *prešaltati* ,menjati témo', *šintar* ,slab zobozdravnik', *picajzel* ,uboga para'; tvorijo besedne družine, ki jih v nižjem občevalnem jeziku ni: *cvikati* ,bati se', *cvikáč*, *pocvikan(ec)*, *težek cvik skozi dati*, *cvik cvik!* (zafrkljiv medmet).

Žargonski leksiki — in sintaksi — je iskati paralele v pogovorni. Npr. *fakturirka* ,fakturirni stroj', *interca* ,epruvetka za kri, namenjena za križni preizkus', *štilerica* ,vrsta motorne žage', *plastika* ,oddelek za plastično kirurgijo', *kubik* ,1 cm³ krvi', *fiziološka* ,sc. raztopina', *glavni* ,sc. direktor, urednik'. Prim. pogovorno ali zborna: *budilka*, *aranžirka*, *bliskavica* (luč), *colarica*, *plastika* ,korekturne operacije organov', *kubik*, *hekt*, *dežurna* ,služba ali uslužbenka'. Skupna je torej težnja po enobesednem poimenovanju, kar se dosega bodisi z izpustom jedra ali z nadomestitvijo ene besede v besedni zvezi z morfemom. — Tako nastali žargonizmi lahko zgube na povednosti ali natančnosti (je *kadrovska* služba ali referentka, *kubik* cm³ ali m³?), zato jih zborna terminologija odklanja, posebno kadar bi prihajalo do pomenskih kolizij z že utrjeno besedo (*alpinec*, *pettisočak* ,vrh', *pustolovka* ,film'). Žargon pa upravičeno odklanja redundantno preciznost: *krogec* ,okrogel listič z oznako Rh faktorja, prilepi se na pokrovček epruvete', *plin* ,akcelerator', *tehnik* ,tehnični vodja kluba', *tritonec* ,žerjav, ki dviga do tritonsko breme', *narediti grupo* ,določiti krvno skupino', *dati glavico*. Včasih pa žargonizmi niso sprejeti v zborni jezik iz pretežno purističnih vzrokov: *kna-kati*, *dolgoprogaš*, *kopjaš* ,metalec kopja', *kôpačke* ,nogometni čevlji', *fakturirka* (iz: fakturirna mašina), četudi je zborna inačica papirnata (*klapa* loputka), okorna (*džon* visoko dvignjena noga, *ajsing* prepovedan dolgi strel, *kvarcirati* obsevati s kremenčevo svetilko) ali je sploh ni (*driblar*, *solirati*, *hunt*). Velikokrat je nedopustnost žargonizma seveda utemeljena, bodi s stališča stroke (*brzina*) bodi jezika (*godišnjak* ,vojaški obveznik, ki mora služiti rok eno leto'). Glede tega je v zbornem jeziku najbolj brezskrupulozna publicistika (*dosoditi*, *domaćini*; *Elvis Presley je do zadnjega kotička napolnil stadion, ki sprejme 20 000 ljudi; njihova nova long play plošča je posnetek starejših live nastopov*), večkrat jeziku v škodo, kdaj pa kdaj pa tudi v korist (*drugoligaš*, *provočategornik*, *počila je prva klapa filma*).

Nekaj žargonizmov pa je tako ali drugače čustveno obarvanih: *natôpkati* ,opremiti interco s krogcem', *bližnjica* ,poseben trik pri računanju', *špagetivestern* ,(italijanski) *western* brez umetniške vrednosti',

pečalba ,profesionalno služenje v inozemskem klubu', zabiti gol, obrniti ,preigrati', zelenec ,dijak tretjega razreda', etimološko tudi bruc. Take dodatne obarvanosti zborna terminologija praviloma ne trpi. Več možnosti za prodor v uradno pisno rabo imajo čustveno obarvani termini, takrat, kadar jih forsirata trgovska propaganda (*baby hojca*, *baby modra*, *safari stil* (obl.), *višinsko sonce* (svetilka), *avtokaravana* ,skupinsko turistično potovanje z lastnimi avti') ali publicistika (*peti človek* ,rezervni tekmovalec v štafeti', *zlata serija* ,doseg več zlatih medalj zapored', *štafeta sanj* ,od katere se pričakujejo odlični rezultati zaradi domnevno najboljše sestave', *lansirati* (pevca, ploščo) ,popularizirati z veliko reklame') in kadar ni ustrežnejšega izraza (*tiskarski škrat*, *škarje* pri prehitevanju, *črna skrinjica* v letalu, *frizirati* motor, *vleči* ,teči tako, da je sotekač spodbujan k nadaljnjemu ali hitrejšemu teku'). Običajno pa taki izrazi ostanejo pogovorne inačice, ki se sicer čisto resno rabijo — tudi v najvišjih znanstvenih krogih —, vendar nekako niso »uradno posvečene«; npr. lingv. *puh-puh teorija*, *bav-dav teorija*, lit. zg. *lopatarska* ali *horuk poezija*, *partizanska breza*, med. in psih. *mokre sanje*, psih. *aha doživetje* ,iluminacija'.

Zadenemo na podobnost med nekaterimi žargonizmi in slengizmi. Tudi žargonizmi namreč deloma nastajajo iz želje po ekspresivnosti in čustveni učinkovitosti izraza. Tako npr. matematikarji rečejo, da računajo peš, kadar računajo na pamet. Nastanku takih žargonizmov ne botruje potreba po poimenovanju nekega pojava, saj je zanj že bil čisto dober, ustaljen in ustrezen splošno sprejet naziv, ampak isti duševni procesi, ki pogojujejo tudi nastanek slenga. Kadar kaka poklicna ali interesna skupina nima svojevrstnih nazivov samo za predmete in pojave, ki so povezani edino z njeno stroko ali aktivnostjo, ampak na novo poimenuje tudi splošne, vsem znane predmete in pojave, sploh ne kaže več govoriti o žargonu, temveč le o slengu. Če zdravstvena delavka reče *Včeraj sem delala v boksu, pri plazmi*, tedaj preprosto govori v svojem poklicnem jeziku, pa naj bo ta od jezikovnih in strokovnih avtoritet sanktificiran ali ne; če pa reče *Včeraj bi nam en krvodajalec kmalu škripnil* ,umrl', tedaj se poslužuje ekspresivnih jezikovnih sredstev, ki so v navadi v določeni skupini ljudi, konkretno delavcev na njenem zavodu, govori torej v slengu. — Tako je dovolj opazna razlika med izrazi *kazan*, *nišan*, *fišeklija*, *čavra*, *izvidžlač*, *baclač*, *bren*, *obaveštajec*, *bombaš* itd. na eni strani ter *tema kot v Rogu*, *poljubiti Matildo*, *oditi v 13. bataljon*, *v četrti rajh*, *mrtvaška raglja*, *matilda*, *Fric*, *fazan*, *po-*

lentar, makaronar itd. na drugi.⁷ Ali v govorici kvartopircev: *runda, štih, škis, trula, mondfank, pob, šmirati, radeljc, réfa, biti plonk...* so neobarvani termini v nasprotju s slengizmi *karte za vola ubit* 'dobre', *s kolom* ali za *voglom čakati* 'kljub dobrim kartam prepustiti igro drugemu, da bi zgubil', *kar za kolêr/klobuk si jih zatakni* (kar imaš še kart, kajti jaz sem že zmagal), mogoče tudi *babo šuntati*. Ekspresivna je tudi sporadična raba zastarelih nemčizmov *rufati, herc, kenik, nojner* ipd.

Cisto jasne meje pa med slengom in žargonom seveda ni mogoče potegniti. Prvotni slengizmi se lahko s časom nevtralizirajo v žargonizme (*špricati šolo, cvek, frizirati, organizirati* 'dobiti, tudi z zvižgačo ali krajo' — mednarodni taboriščni izraz med vojno) ali narobe (*katrca, dudlati se*).⁸ *Hajkati* je bil najprej partizanski sleng, postal part. žargon, danes je v splošnem slengu (*direktor me hajka*). Vrh tega je lahko isti izraz v enem pomenu žargonski (*zdriblati* 'preigrati'), in v drugem slengovski (*zdriblati* 'opetnajstiti, spraviti iz službe, ozmerjati').

Vrstna delitev žargonov poteka glede na področja, na katerih so v rabi: žargon športnikov (nogometni, košarkarski, smučarski...), športnih ribičev, poklicnih ribičev, avtomobilistični, pisarniški, medicinski, gostinski, natakarski, vojaški, brigadirski, gledališniški, filmski žargon, rtv-žargon, pop žargon, žargon gimnazijcev, študentov, narkomanov, galebov (modernih letoviških žigolov)... itd., po potrebi določeno širše ali ožje. V zvezi z otroškimi igrami nastaja otroški žargon: *fuč* 'prekršek pri pošti', *aeroplančku* in drugih vrstah ristanca in iger', *fúcati, pofôčk* 'zapik', *pofôčkati (se)*, *tápkati* 'z udarjanjem usločene dlani po papirnati sličici ustvarjati zračni tok z namenom, da bi sličico obrnilo na obrazno stran, s čimer pripade igralcu'. Večina otroških žargonizmov je splošno znanih, nekateri so sprejeti v zborni jezik (*zapik*) in v sleng odraslih (*igrati se zdravnike* 'ljubkovati se', *iti se ata pa mamo* 'spolno občeovati').⁹

Vrste slengov: Vse skupine, ki poznajo svoj žargon, imajo lahko tudi svoj sleng; ta se namreč lahko razvije v vsaki kolikor toliko

⁷ Vse naštetje izraze so rabili slovenski partizani med NOB. Prim. Zgodovina slovenskega slovstva VII — Viktor Smolej: Slovnstvo v letih vojne 1941—1945, Lj. 1971, str. 52, 68—74.

⁸ Tudi sestavljalci SSKJ so čutili razliko med nevtralnó žargonsko in, kakor so jo označili, ekspresivno rabo te besede (SSKJ, str. 522; prim. še geslo *guliti se*).

⁹ Včasih se za jezike kot broken English, bičlamar, sabir, petit nègre ipd. rabi termin mednarodni žargon, pa ni najboljši. Docela neumesten je, kadar gre za samostojen polnovreden jezik, ki je milijonom ljudi materin in se uči v šolah (pidžin, haitščina). Bolj bi ustrezal v primerih, kadar tisti jezik služi samo trgovskemu sporazumevanju (činuk).

in vsaj za kratek čas kohezivni skupini ljudi; ti slengi imajo razmeroma ozek krog uporabnikov in majhno stabilnost. Druge vrste slengov:

1. **Družinski sleng** navadno ne prekorači mej družinsko-rodbinskega kroga, se pa utegne prenesti v eno ali več naslednjih pokolenj. Ugodne možnosti za njegov nastanek so npr. v družinah z malimi otroki. Otroški poskusni skladijski vzorci, napačna izgovorjava in eksperimentalne novotvorbe se staršem kdaj tako prikupijo, da jih sprejmejo v družinski besednjak, kjer imajo lahko še potem, ko so otroci že odrasli, častno mesto in važno funkcijo, da zbuja sentimentalne spomine na nekdanje čase. Nekaj primerov: *kokodril* 'krokodil', *dôdika* 'voda', *čupis* ali *čučupis* 'časopis', *kopokališče* 'pokopališče'. Prim. še v več družinah znani izraz *nočka* 'lahko noč'.

2. **Otroški sleng** je sporen. Otroško jezikovno ustvarjanje najbrž ne raste iz »slengotvornih nagibov«. Za delanje slenga je potrebna razvitejša zavest o jeziku in njegovih možnostih, predvsem pa jezikovna samozavest. Nekaj slenga otroci seveda poberejo od starejših vrstnikov — med drugim prav radi kako njim nerazumljivo kletvico —, medtem ko se sami zadovoljujejo s skatološkimi izrazi in čudnimi pretiravanji, posebej razvitimi v besednih dvobojih z vrstniki (npr. kdo da ima daljši jezik). Omembe vredne so še brezsmiselne zmerljivke (*Vele-pele*, *Bojan-fojan*, *Jani-bani*) in zafrkljivke (*Rec kladu!* — *Kladu.* — *Tvoj oče je v skret padu.*), pri katerih je psihološko zanimiva rima kot oporna shema. Pri zmerljivkah rima često prevlada nad pomenom.

3. **Mladostniški sleng**: »Slengotvorna energija se začne divje sproščati v najstniških letih (11—19).¹⁰ Najstniški sleng je podvrsta mladostniškega, kamor spada vsaj še študentski. Lahko ga naprej delimo na dijaški (srednješolski) sleng, s katerim je močno povezan sleng šolarjev v višjih razredih osemletk, na slenge pouličnih band, mladinskih klubov itd.¹¹ Prav mladostniški sleng je deležen največ očitkov od odraslih. Mnogim se zdi grob, prostaški in razbrzdani produkt čustvene in nravsvene osiromašenosti. Za sleng sploh, še bolj pa za mladostniškega, sta namreč značilni močna raba vulgarizmov, obscenega besedja in barbarizmov ter vrednostna ekstremizacija. Tako je *en tip* ali *težek frajer*, *oštar dasa*, *kajla*,

¹⁰ Beseda najstnik ima za dve leti širši pomen kot tinejdžer, a mislim, da tak časovni razpon psihološko in sociološko bolj ustreza. V ožjem smislu je tinejdžer mladostnik, zlasti srednješolec, med 15. in 19. letom.

¹¹ Ni še jasno, koliko se jezikovni razločki pokrivajo s tako delitvijo. Domnevamo lahko, da se sleng od šole do šole, od fakultete do fakultete, od bande do bande... razlikuje, kljub skupni podlagi in intenzivnemu vzajemnemu mešanju.

ki *zažiga*, ali pa *bedna truba*, *bolan zahojenec*, *brezvezna riba*, ki *teži*, *utruja*, kar smiselno prevedeno pomeni, da je ali čudovit človek, ki navdušuje, ali pa bedak, ki ga ni mogoče prenašati; vmesnih možnosti je bolj malo. Ta ekstremizacija je vrh tega združena z določeno indiferentnostjo, saj se marsikaj, kar je odraslim pomembno, mladostniku večkrat *jebe*, *fučka*, *mu dol visi*, *po jajcih binglja*. — Nekatere tabuirane besede so v mladostniškem slengu postale navadni medmeti (*kurc*, *jebi ga*, *mater*, *mater vola*). Starostna meja, ko sprejme najstnik ali najstnica vulgarizme v svojo vsakdanjo občevalno govorico z vrstniki, se iz leta v leto niža. Sprva je še precej noa besed, tj. evfemizmov za tabuizme (*pizda* = *pi* + *x*: *piovka*, *pišuka*, *pismo*), kasneje pa nastopi celo zavestno iskanje večje ekspresivnosti (*pizda zajebana*, *zagonjena*, *slavhana*). Besede, ki se jih večina odraslih nikoli ne upa izgovoriti v družbi, razen morda med najožjimi znanci, so za pretežno število mladostnikov normalne. Rabijo se v vseh mogočih kontekstih in šele v njih dobe trenutni pomen, npr. *Daj mi no tisti zvezek sem fukni* 'daj ga, porini ga sem', *Mater, je fuknil* 'to je padel (tudi pri izpitu)', *Kje si to fuknil* 'ukradel', *Motor mi je zafukal* 'odpovedal', *Včeraj sem pa tri džoke zafukal* 'zapravil tri tisočake' itd. Iz vulgarizmov tudi tvorijo zmeraj nove besede, včasih prav nenavadne (*spizditi* 'uiti, ukrasti', *prečefukan* 'pretepen, zdelan'). Kar je drugim surovo, je lahko najstniku čisto normalno, še več, izjava *Mater, maš farbo zajebano ko skretpapir* utegne edina izraziti nezlagano zaskrbljenost nad prijateljevim zdravjem. Najstniki se nalašč distancirajo od »normalno« govorečih, hoteč pokazati, da so člani posebne, svoje skupine. Najstniški sleng je nujen spremljevalec neke stopnje v človekovem psihofizičnem razvoju in je ena od pojavnih oblik hotenja po družbeni kritičnosti in agresivnosti, družbeni izolaciji in afirmacijah hkrati, po raje šokantnem kot domišljenem razvrednotenju tradicionalnega. Je pa še nekaj: najbrž ni nikjer drugje, razen pri kriminalcih in v narodni skupnosti, jezik tako pomembna kohezivna sila kot med najstniki.

Odrasel uporabnik jezika teži bodisi k nevtralnemu ali individualno zaznamovanemu govorjenju. Sleng živi samo v skupinah, zato je pomembno, ali je človek bolj samotarski ali bolj navezan na kako skupino ali na več različnih skupin — takrat je stopnja navezanosti lahko različna. Odrasel uporabnik jezika navadno govori v slengu samo, kadar komunicira s sočlani določene skupine. Je pa to od posameznika do posameznika različno; vpliva tudi stopnja izobrazbe, življenjske navade, temperament, ekstravertiranost: introvertiranost in še marsikaj.

4. Splošni sleng je sleng, ki ga pozna večina uporabnikov jezika. Ni nujno, da ga tudi uporablja. Primeri: *biti pod paro*, *blesav*, *brez veze*, *gužva*, nevarna situacija, npr. *pretep**, *ena A*, *prve vrste**, *kidniti*, *uiti**, *kifeljc*, *našajbati*, *popeniti*, *srčne zadeve* 'ljubezenska čustva', *to je zanj Amerika*, *prvovrstno*, ker boljšega ne pozna*, *tik pred zdajci*, *v zadnjem trenutku**, *zabiti*, *zapraviti**, *zagoniti se*, *zaleteti se* ipd. Jasno predstavniki slengizmi so vsi splošni: *moram tankat*, *daj v četrto*, *zrel za odstrel*, *biti pod visoko napetostjo*, *razdražljiv**, *to so ga vintali na zaslisanju* itd. Mnogi utrjeni slengizmi so nepogrešljivi del pogovornega jezika (*častiti*, *imeti svoje finte*, *nacukati se ga*, *kibic*, *potegniti sto jurjev na mesec*, *prima*, *randi*, *deti koga v žehto*, *žverca*). V zborni jezik sprejete slengizme lahko imenujemo *standardizirane* (*limonada*).

5. Zaradi izrazite tropičnosti sleng radi primerjajo poeziji.¹² Paralele pa je najti tudi v publicistiki. Med publicističnimi izrazi kakor npr. *prižgati zeleno luč*, *dovoliti* in slengizmom *tega filma pa ti ne boš videl*, to se ne bo zgodilo, tega ne bom dovolil ali *vprašanje sredstvo je spet na tapeti* in istopomenskim slengizmom *pa smo spet na feltnah*, *spet je premalo denarja** je prvenstvena razlika samo v drznosti metafore in v tem, da publicistične »metafore navadno postanejo modne in hitro preidejo med klišeje«. ¹³ Manj formalne in po isteblišmentu dišeče od teh klišejev bi lahko imeli za nekakšne *publicistične slengizme*, npr. *osvojitev prve zvezdice ljubljanskih ledenih mož*; *vendar Faruk ni odpotoval v tovarno sanj*, 'Hollywood'; *Tvoja osebna izkaznica?* »Jože Urankar, star sem 31 let, poročen in imam štiriletnega sina«; *zdej, v času kislih kumaric*; *Schranz dokončno k.o.!*; *Mednarodni olimpijski komite ni spremenil sklepa o diskvalifikaciji*; *kar zadeva število newyorških »popločnic«*; *Lungotevere ... je zadnja leta zavzel »tretji spol«*, se pravi *homoseksualci in travestiti*.

6. Nekaj posebnega je jezik, ki ga uporabljajo člankarji v zabavnorevialnem, bulvarnem tisku. Zmešan je iz prvin živega slenga, ki se zares govori, nižjega občevalnega jezika, narečnih in ne navadnih besed ter predvsem lastnih novotvorb. Njegove slengovske poteze so:

a) aktualizacija: *Ker je v času dvoboja Fischer-Spasski zelo moderno govoriti bolj šahovsko, sem dejal: »Najprej bomo kuvertirali jedilnik. Prav?« Vsi so prikimali, češ, seveda, jasno, kuvertirali bomo.*

¹² Sleng je poezija vsakdanjega življenja (S. I. Hayakawa). Vsi slengizmi so metafore, a vse metafore so poezija (G. K. Chesterton).

¹³ Janez Dular, O slovenskem časnikarskem jeziku, JIS XVII 1971–72, str. 155.

b) raba modnih in nenavadnih besed: *Modnim časopisom podtaknite še kakšno »seksi« literaturo.* — *Ko so to zvedeli, so dvignili kreh ino breh.* — *Vsi tisti kravograjski nemojstri.*

c) duhovičenje: *Ne vprašujte dekleta, če zna z ušesi migati in če zna skozi nje spuščati cigaretni dim, kot je to svoje čase počenjal »madžioničar« Spengali.* — *Petting je ožemanje s pogobljeno obliko.* — *Vodja ansambla, Franco Baggi (made in Italy).* — *Ona je obenem zajček v blejskem baru, in to eden prvih Yu sorte.*

č) ironija: *Eden od filmov (skoraj vsi imajo filozofske naslove) se imenuje Prodaj kolt in kupi si krsto.* — *Malo slovensko filmsko proščanje bo jutri v Ljubljani. Filmski vnebohod. Slovenski pastorage. Nacionalni dogodek ena A. Sc. premiera Mrtve ladje.*

d) spolzko namigovanje: *Pravijo, da bodo cesto proti Dolenjskim Toplicam imenovali Cesta osmega marca. Pravijo, da zato, ker je polna lukenj.*

e) vulgarizacija: *Nič čudnega, če je slovenski film v riti, ko pa imajo režiserji tako radi goloto.*

f) za lase privlečene komparacije: *Ne vtite ji pogačice na kolenih, ker bi se utegnili krohotati kot Pegam, ko ga je Lambergar po rebrih bezal s sabljo.* — *1. jan. se mi je nenadoma zortelo v glavi, vročina, pa oči sem zavijal, kot prerijska hidravlična stiskalnica.* — *Pevec je razdraženo napenjal glasilke, kot bi mu dobro naložen Orient ekspres zapeljal čez mezinec, ampak na nogi.*

Bulvarski člankarji si izmišljajo vedno nove, tipično zabavnorevialne slengizme: *kaj me pa grizeš, krvave dile, a hočeš eno na menzo; zaman sem napenjal dioptrijo; punca bo planila v močo in »cmering«; kabriolet glava, »plešavost«; šmirglasta puščava, črna noč; potujoča omara, »kovček«, hišni svet, »vsa družina«, odasfaltirati, »oditi«.* Večidel so ti slengizmi občutno umetni in zato efemerni. So pa zabavnorevialni člankarji zelo pomembni popularizatorji živega slenga, saj ga vpletajo v velikih količinah.

Poglejmo še, kako je z vplivom tujih jezikov na slovenske interesne govorice, zlasti na sleng.

Slengizmi in žargonizmi se prevzemajo kot vsi drugi izrazi; nekateri so postali mednarodne kulturne besede: (časnikarska) *raca, kibic, okej, čifut...* Sem spadajo tudi nekateri izrazi, ki sta jih prinesli prva (letalski *as, debela berta*) in druga svetovna vojna (*Molotov koktajl, džip, bazuka...*). Mnogo tovrstnih izrazov, po izvoru slengizmov, je slovenščina sprejela tako rekoč neposredno v zborni zvrsti jezika, prvič zato,

ker so bili ob sposoditvi tudi v jeziku darovalcu že zborni, in drugič zato, ker so prihajali v veliki meri prek časopisja: *bikini*; *dandy*; *gangster*, *jazz* (in cel kup džezovskih terminov — *dixieland*, *jive*, *bop*, *cool jam session*, *session glasbenik*...), *vamp* ženska, *starleta*, *bitnik*, *hipi* itn. Lahko pa so taki izrazi v slovenščini kako drugače stilno zaznamovani: kot publicistični (prim. še *stric Sam*, *boom*, *golob*, kdor se v ZDA zavzema za miroljubno politiko), kot vezani na tuje okolje (*apaš*; *golob*, *gorila*), kot pretežno reklamne besede (*hi-fi*, *go-go girl*, *top-pops lestovica*) ali kako drugače, različnim ušesom različno. Kolikor se jih mogoče le drži žargonska obarvanost (*hit*, *album*, ena ali več velikih gramofonskih plošč v istem ovitku, *pop*, *evergrin*, *disc jockey*, *lightshow*), jim jo stalna raba v množičnih občilih hitro briše. — Tisti izrazi, ki so prihajali bolj po ustnih poteh, so večidel občuteni kot neformalni: *okej*, *bermuda hlačke*, 'segajoče malo nad kolena', *vóki-tóki*, 'prenosni baterijski sprejemnik in oddajnik, radiotelefon', glede na izgovarjavo tudi *juke-box*, (izg. *džúbòks*).

Slengi vseh jezikov so natrpani s tujimi prvinami. To ni čudno, kajti prevzete besede imajo včasih že same po sebi večjo ekspresivno moč (če nič drugega, so nekaj časa ušesu nenavadne), in ta jih obdrži pri življenju vsaj za tisti kratki čas, ki je slengizmom večkrat usojen. — Študentje tujih jezikov na ljubljanski univerzi uporabljajo v medsebojnem sporočanju marsikak izraz iz jezika, ki ga študirajo. Načeloma lahko kateri koli izraz iz študiranega jezika vpletejo v slovenski stavek kot čisto priložnostno besedo. Nekateri z večjo pogostnostjo pa so bolj ali manj standarden del slovarja teh študentov; tako npr. anglisti hodijo na *kôfi*, priredijo tu pa tam *párti*, imajo *krêjzi* ideje in so pri vsem tem čisto *hêpi*. (*Hepi* je sploh v rabi med vsemi mladostniki — pač zaradi pouka angleščine že na osemletkah — in se širi tudi med srednjo generacijo.) — Ker večina Slovencev misli, da obvlada srbohrvaščino, je odnos slovenski sleng : srbohrvaščina nekako podoben omenjenemu odnosu sleng študenta tujega jezika : tuji jezik; z drugimi besedami, vse bolj znane srbohrvaške besede se lahko vsak trenutek kot slengem vključijo v slovenski jezik, večkrat celo oblikovno in glasovno neprilagojene. Tako nekateri govorijo: *kupila sem si novo haljino*; *če boste slučajno zalutali v hotel*; *teh pesmi ne bodo nikoli štampali*; *gremo kuči*; *sem prišel s kolima*; *prav nič ni naredil, a ma ništa*... To so čisto priložnostne besede in zveze. Bolj ko ne velja to tudi za nekatere citatne besede in sintagme iz »šatrovačkega« jezika,

ki jih je popularizirala TV v srbskimi humorističnimi oddajami: *burazeru*; *opa, batol!*; *nemoj da lupaš*; *šta lupaš*; *nè boj se, já sam tu*.

Na slovenski sleng najbolj vplivajo jeziki, ki so slovenščini sosedje, in angleščina kot svetovni in najbolj popularni tuji jezik:

1. Furlanščina — utegne imeti večji vpliv na sleng severozahodnih narečij, vseslovenski sleng pa ga komaj čuti (npr. *šapra* 'neumna domišljavka' < furl. *ciavre* < lat. *capra* 'koza').

2. Podobno madžarščina, prim. narečno vzhodno *fač(e)k*, *fačuk* 'pankrt, pamž' < madž. *fattyú*. Madžarizmi v osrednjem slovenskem slengu so najbrž prek srbohrvaščine: *fičfirič* (danes zborni), *gazda*, mogoče tudi *plájbas* 'svinčnik', kar je sicer nazadnje nemški *Bleirweiss*. — *Golaž* 'zmešnjava, nepregleden učni tekst' je seveda domača pomenska novota.

3. Iz italijanščine je npr. mednarodni pozdrav *čao* (včasih šaljivo izpeljan v *čavisimo*), *bičikléta* 'kolo', *mákina* 'avto, motor, kolo', *bjônda* 'plavolaska', *fáča* 'obraz' (redko v primerjavi s *faca*, kar je prek srbohrv. iz beneškega narečja), *píci* ali *picikáto* 'odličen, prvovrsten' (se rabi kot prislov ali nesklonljiv pridevnik v povedni rabi), *mánča* 'zaslužek, denar' < it. *mancia* 'napitnina; in še kaj.

4. Neposreden vpliv nemščine je danes majhen, je pa gotovo bil nekoč večji. *Kapút* utegne biti v slovenščini že od tridesetletne vojne, ko so si to besedo sposodili nemški vojaki od francoskih kvartopircev. Tudi *piflati se* in *fuč* sta kar stara. Novejši so *fahidiot*, *grupøseks* (manj verjetno iz *grupni seks*) 'skupinski seks; gneča, npr. v avtobusu', *havsbal* 'domača zabava, zlasti hrupna in razuzdana; kakršenkoli zabaven godek; zmešnjava, prepir'. V zvezi z nemškim argotizmom *zinken* 'ovajati' je slovensko *odcinkati* 'izdati', najbrž naslonjeno na *cínkati* 'cingljati' (glede pomenskega prenosa prim. mednarodno *peti* 'izdajati, ovajati'). — Zelo težko je ločiti, kaj je prevzel slovenski sleng neposredno iz nemščine, kaj pa šele iz domačih neuglednih socialnih dialektov, zlasti meščanskega nižjega občevalnega jezika. Prim. *kibic*, *fris*, *škis*, *šuft*, *frajer* (danes navadno pomeni 'kdorkoli, tip'), *od šuba* 'takoj', *afne guncati*, *ne imeti dunsta*, *imeti dolgo lajtengo*, *fajhten* 'pijan', *hamersus* 'udarec s pestjo po temenu, neprijetno streznenje', *klamfati* 'čvekat', *trajbati si ga* 'onanimirati', *rajcih* 'spolno privlačen, seksi' itd. Kakšen germanizem je v slovenskem slengu iz srbohrvaškega slenga, npr. *štépati* 'spolno občevati'.

5. Vpliv srbohrvaščine je najmočnejši: *čôrav* 'slep, butast', *blêsav*, *gužva*, *stvarno*, *nèvidžen*, *zêzati*, *kidniti* 'uiti, zginiti', *odmágli!*, *džumbus*

(iz perzijsčine), *nánule* (iz arab.), *príčati* 'tvesti, dolgoveziti', *mútiti* 'delati zmedo, napake, komplicirati', *múten* 'nejasen, dvomljiv', *smólan* 'čuden, čudaški, prismojen', morda tudi *sréčko* 'komur gre po sreči', *gústó* 'nevarno', *zagústiti* 'postati nevarno', *óštar -tra -o* 'ki zbujá navdušenje', *čiča* (turcizem) 'starček', *pošišati (jo)* 'zbežati, ubežati', *naváliti*, *brez véze*, *stópôsto* 'gotovo', *zakolútale mu ôči* 'bil je ves osupel'. — Večidel se navedene besede povsem vključujejo v slovenski sistem in tvorijo včasih nove besedne družine: *tup* 'neumen', *tupák* 'bedak', *túpko* 'prismoda', *tupáčiti* 'budaliti', *zatúpiti* 'napraviti napako, povedati neumnost'; *šibati* 'hiteti', *šibati košarko* 'igrati jo', *šibati avto* 'voziti', *šibati koga* 'poditi ga', *šibati si ga* 'onanirati', *našibati*, *pošibati*, *zašibati*, *šibung(a)*. — Posebno pozornost zaslužijo sposojenke iz srbohrvaškega slenga: *dasa* 'frajer', *badžo -ta* 'silak', *ukópčati* 'dojeti', *kužiš* 'razumeš?', *spati z Désanko Šantič* 'masturbirati', *švábica* 'nemška turistka', bržčas tudi *mačka* 'dekle', *stótka* 'stotak; sto košev', *pájkan* 'miličnik' (trenutno spodriva starejše *kifelj*, *plavček* < *plavi angel*), *šópati* pomeni vse mogoče, odvisno od konteksta, a največkrat 'igrati (bit glasbo)' (prim. glede pomenskega prenosa domače slengizme *nabijati*, *udariti* '(za-)igrati'), *čórka* 'zapor'...

6. Vpliv angleščine na splošni slovenski sleng niti ni prevelik. Pozdrav *baj-baj* je že skoraj mrtev, *bejbi* 'punčka, ljubica' je redko in afektirano, kalk *zajček* (ang. bunny, 'v kopalni obleki podoben kostim oblečeno dekle, ki streže gostom v nekaterih nočnih lokalih') je še vedno predvsem publicističen; *baby-sitter* je znan predvsem starejšim mladostnikom; *biznis* še ni zasenčil starejšega *kšeft*. Pač pa so nepogrešljivi *okej*, *džob* 'delo, služba' (zlasti sprejeta ne iz veselja, temveč zaradi denarja), *seksi*, ki ima poleg 'spolno privlačen' še več pomenov s skupnim imenovalcem 'ki navdušuje', in *šov* 'kakršen koli nenavaden zanimiv dogodek', *imeti svoj šov* 'početi kaj pozornost zbujajočega ali značilnega; biti v svojem elementu'.

Večji vpliv ima angleščina na pop žargon. Izredno močno pa je angлизirana govorica narkomanov.

Gre namreč za mednarodno terminologijo, ki sloni na angleški¹⁴ podobno kot aeronavtična povelja. Informator je celo trdil, da znajo vsi narkomani toliko angleščine, da bi te besede tudi pisali v skladu z angleškim pravopisom, kar pravzaprav ni docela nemogoče. Sam sem angleško pisavo obdržal le v primerih, ko gre za očitne citatne besede, ki niti glasovno niso zmeraj prilagojene slovenščini. Takih je najmanj. Na

¹⁴ Natančneje rečeno, na ameriškem slengu.

primer *turn-on* se rabi kot samostalniik moškega spola menda samo v imenovalniku in tožilniku: *imel sem tak čuden turn-on* 'čas ko ali to, da mamilo začne delovati'. Podobno se rabi še *drop-out* 'to, da mamilo neha delovati' in *tune-in* 'čas, ko mamilo deluje'. V glavnem pa dobivajo angleške besede slovenska obrazila in končnice: *džôjnt -a* 'cigareta marihuane' < angl. *joint*; *džánki -ja* ali *-ta* 'kroničen narkoman' < angl. *junkie*; *èstípi -ja* 'vrsta mamila, ki povzroča evforijo' < angl. *S(erenity) T(ranquility) P(eace)*; *fiks -a* < angl. *fix* 'injekcija narkotika, zlasti intravenozna injekcija heroína ali opija'; lahko pomeni napravo za vbrižgavanje, dejanje vbrižgavanja ali mamilo samo; *fléš -a* < angl. *flash* 'občutek, ki nastopi kmalu po vbrižgu heroína v žilo'; trenutek, ko začne mamilo zares delovati; *flípávt -a* 'zguba stika z realnostjo (po tem, ko mamilo že neha delovati)' < angl. *flip-out*; npr. *iti v flípávt* 'zgubiti stik z realnostjo'; *sem videl eno žensko, ki je bila na flípávtu*; *grêš -a* 'marihuana' < angl. *grass*; *háš -a* 'hašiš' < angl. *hash*; *hórs -a* 'heroin' < angl. *horse*; *spíd -a* 'mamilo, ki močno in dražee vpliva na živčevje, na primer amfetamin, mešanica kokaina in morfija ipd.' < angl. *speed*; *stáf -a* 'katerokoli mamilo' < angl. *stuff* 'tihotapsko blago'; *tóp tópa* 'vrhunec učinka mamila', ali kot je rekel informant: »prve štiri ure tripa, ko te sploh ni« < angl. *top*; *tríp -a* 'halucinacije za časa učinkovanja mamila, zlasti LSD-ja; tudi mamilo sploh, zlasti LSD' < angl. *trip*; *šít -a* 'hašiš' < angl. *shit*.

Angleški pridevniki in samostalniki v vlogi pridevnikov se vključujejo v skupino slovenskih nepregibnih pridevnikov tipa fejšt:¹⁵ *bêd* v zvezi *bed trip* 'slab trip; trip ki povzroči flípávt' < angl. *bad*; *dávn* 'ne več pod učinkom mamila; tudi deprimiran, utrujen in zaspan po prestanem tripu' < angl. *down*; *háj* 'ki je pod vplivom mamila, zlasti marihuane ali hašiša, zlasti, če je občutek prijeten in vzbuja veselje in brezskrbnost' < angl. *high*; *stóvnd* 'ki je pod vplivom mamila' < angl. *stoned*.

Glagoli so delani po slovenskih besedotvornih načinih iz angleških korenov: *fiksati* 'vbrižgavati (si), jemati mamilo', *fiksati si*, *sfiksan*, *pofiksan*, *nafiksan*, *zafiksan*; *trípati* 'biti na tripu' — lahko se reče *biti na tripu* 'doživljati trip', *biti na spidu* 'jemati spide', ne pa tudi *biti na dreku* (gl. dalje).

Veliko naštetih izrazov ima slovenske ekvivalente kalke: *šit* — *drek*, *gres* — *trava*, *fiks* — *šprica*, *top* — *špica*, *vrh*, *staf* — *roba*, *yellow sunshine* 'vrsta LSD-ja' — *sonček*, *fiksati* — *špricati*, *tripati* — *furati* ali

¹⁵ Rabijo se predvsem kot povedkovo določilo.

šibati. — Brez angleške dvojnice so: *kaditi* ali *ráphati* 'uživati hašiš ali marihuano', *šópati* 'isto (dobesedno: polniti pipo)', *papirčki* 'papir za zvijanje džojntov'; čisto slovenski so mogoče *zmajčki* 'halucinacije', kar pa je že slengizem, ne več strokovni termin. Slengovski so še *fárávt* (*faravt tip, beseda; kdor ve, za kaj gre, je faravt*) 'ki navdušuje' < angl. *far out*; *haj* 'vesel, brezskrben'; *trip* 'tripu podobno doživetje'; *spidíráti* 'biti nemiren, živčen' (nikdar ne pomeni 'biti pod učinkom spida', tedaj samo *biti na spidu*); *zaspidirán* 'živčen'. Zvišano ekspresivno vrednost imajo tudi razni izrazi za pipo za kajenje hašiša (*čilam, čiləm, fajfa, vúsra, vúsrfájfa, nargíla*), *mu je zabílo* 'doživel je fleš', in zlasti *na-kajén, našópan, zabít, órenk zadét in tám gôr* — vsi pomenijo 'haj'.

Zaradi tolikšne količine tujih prvin je žargon narkomanov precej argojskega tipa. Toda nekateri izrazi so dokaj znani (*trava, drek*), vsaj mladostnikom. Poleg tega jih je začelo popularizirati tudi časopisje: *Jaz sem pa že kadil travo, drek, vzel sem trip, fiksál sem se* (TT, 25. 4. 1973, str. 8).

Za primer strujenega besedila ta konstrukt mladostniškega slenga:

Mladostnika *šponajo* (vzbujajo, privlačijo) *mačke* (dekleta), posebno če so *dobre, oštre, divje, seksi, strašne, rajcih* ali kako drugače *jako ugodne*. Večinoma jih enači z njihovim spolovilom in jim reče *frača, mucka* ali *česplja*. *Zašpona* ga tudi kaka *famózna mákina* (dober avto), na *stare kripe* pa se *pošči*je, rekoč: *take smo mi pred vojno z levo roko čez ramo metali* in jih danes kupi samo kakšen *brezvezen čiča* z *visoko arijsko* (neveden starček s kratko pristrženimi lasmi), ki je *rahlo v levo* (prismuknjen) in *nima tri čiste* (niti pojma) o tem, kaj je *havšbal* (fino). — Nič pa ga bolj ne *zrajca* (spolno vzburi) kot *strupena pička* (res *dobra baba*), ki sama *frajári* za volanom makine in *šiba* (vozi) naokrog kar *v tri pírovske* (brez cilja, neznano kam) — taka kombinacija se imenuje *komplet* in prav *slaba finta* (škoda, slaba šala) je, če na posled *spázi* (ugotovi), da je *zamóčil ko spinja* (se hudo zmotil), saj *punca* ne *trza nanj* (ne kaže zanimanja zanj); ja pa *tudi slučajno ne* (nikakor ne), ker ni več *samostalna*, ampak ima že svojega *lepotca, moža* (fanta). Hudo je v takih trenutkih, *človek zaštéka* (ima krizo), *zdi se mu*, da ga *cel svet v glavo* (namreč jebe). *A ne bi bil še pa še fazon*, imeti takole *prikolico* (deklet), pa se *fúráti* kar tako, za *prazen kurac* / za *kurčevo zdravje* / za *štos* / za *hobi* / za *trening* (torej brez posebnega razloga) sem pa *tja* in *zažigati* (vzbujati občudovanje) z *vitamin(č)om* / *tobačno* ali *vitaminsko palčko* / *svaljčico* / *smotko* / *čikom* / (skratka cigareto v ustih) in tako *záftik čebelico* (sladkim dekletom) ob sebi? *Ma nima ona blage veze*, kogà je to *finta v levo* (zabavna zadeva)! Sicer pa — *jajca* (nič ne del) V bistvu je bila ta *mimoza* (rezervirana ženska) videti precejšnja *dila* brez *jábučkov* (prsí), pravi *ploh*, in *prejkone* je bila *absolutna ničla* (frigidna), ki je seks *sploh ne gane* in se *pusti samo mečkati* in *šlatati*, nikar da bi šla *kđaj do konca*: ena tistih, ki te samo *scat peljejo* (hodijo s fantom, a se ne spuščajo v spolne avanture).

РЕЗЮМЕ

Словенский сленг, жаргон и аргó рассматриваются нами как три специальные (отвечающие разным интересам) разновидности языка: Сленг является неформальным вариантом разговорной речи, для которой характерен особый эмоционально-экспрессивный словарь; он содержит в себе новые и старые выражения с новым или иначе интерпретированным значением, с почти обязательной коннотацией, появляющейся наряду с денотацией. Жаргон является речью, для которой характерен неофициальный профессиональный словарь. Аргó — это речь социального дна и воров, особенно тогда, когда оно тайное. Между этими тремя речами, разговорной речью и литературным языком происходит постоянный обмен лексикой; но литературный язык относится к такому обмену более сдержанно из-за пуризма и потребности в смысловой точности или в отсутствии эмоциональной окраски. Жаргонизмы, которые литературный язык усвоил, приобрели значение терминов, сленговые слова в таком случае еще долгое время сохраняют эмоциональную окраску. — Число жаргонов и сленгов в принципе отвечает числу групп, объединенных общей профессией или какими общими интересами. Основными разновидностями сленга являются: сленг фамиллярный (в кругу одного семейства или рода), сленг юношеский (подростковый, среднешкольный, студенческий...), сленг общий (которого знает большинство пользователей языка, но нет надобности, что бы оно пользовалось им), сленг публицистический и развлекательно-журнальный. Под ударом критики находится прежде всего юношеский сленг, так как для него более чем для других разновидностей характерно употребление варваризмов, вульгаризмов и бесстыдных выражений и экстремная поляризация ценностей, находящаяся в противоречии с конвенциональным употреблением. — На словенские специальные разновидности разговорной речи имеют влияние от иностранных языков прежде всего итальянский, немецкий, английский и сербохорватский языки. Влияние последнего наиболее ощутимо, немецкое влияние в наше время блокировано — хотя число германизмов в сленгу все еще увеличивается вследствие употребления бытовой лексики; влияние английского языка оказывается прежде всего на некоторых говорах: так например лексика наркоманов в большой степени англизирована.